

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 55, Ekim 2017, s. 475-482

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date

20.08.2017

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

20.10.2017

Uğur CABA

İstanbul Geliřim Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
ucaba@gelisim.edu.tr

Öğr. Gör. Aydın PEKEL

İstanbul Geliřim Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu
apekel@gelisim.edu.tr

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİN GENEL ÖZ YETERLİLİK DÜZEYLERİ İLE SPORCU KİMLİK ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ (VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Öz

Bu çalışmanın amacı spor bilimleri fakültesi ve beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören ve aktif spor yapan öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeyleri ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın evrenini; İstanbul ilindeki vakıf üniversitelerinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri, örnekleme ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen spor yöneticiliği, antrenörlük eğitimi ve rekreasyon bölümlerinde öğrenim gören ve en az üç yıl spor geçmişine sahip olan (n=333) gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Gönüllülerden sosyo-demografik bilgi formunu, Genel öz yeterliliklerini ölçmek için Schwarzer ve Jarusselam (1995) tarafından geliştirilen Aypay (2010) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan genel öz yeterlilik ölçeği ve Brewer ve Cornelius (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Öztürk ve Koca (2013) tarafından yapılan sporcu kimlik algısı ölçeğini uygulamaları istenmiştir. Elde edilen veriler IBM Spss 22 adlı paket program ile kayıt edilmiştir. İstatistiki işlem olarak Korelasyon ve Regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin genel öz yeterlilik ve sporcu kimlik algılarının iyi düzeyde olduğu, genel öz yeterlilik düzeyi ile sporcu kimlik algısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve genel öz yeterlilik düzeyinin sporcu kimlik algısını yordadığı (etkilediği) tespit

edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci, Genel Öz Yeterlilik, Sporcu Kimlik Algısı

RELATIONSHIP BETWEEN GENERAL SELF-EFFICACY LEVELS AND ATHLETE IDENTITY PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS (AN EXAMPLE OF FOUNDATION UNIVERSITY)

Abstract

The object of this study is to evaluate the relationship between the general self-efficacy levels of the students, who study in the faculty of sports sciences and at the school of physical education and sports and who do sports actively, and athlete identity perception. Accordingly, the population consists of students of the School of Physical Education and Sports and Faculty of Sports Sciences of the foundation universities in Istanbul, whereas the sample of the study consists of volunteer participants (n=333) selected by a simple random sampling, who study in the departments of sport management, coaching training and recreation, and have at least three years of sports background. The volunteers were asked to apply a socio-demographic information form, a general self-efficacy scale for measuring their general self-efficacy, which was developed by Schwarzer and Jarusselam (1995) and subjected to validity and reliability study by Aypay (2010), and an athlete identity perception scale which was developed by Brewer and Cornelius (2001) and adapted to Turkish by Ozturk and Koca (2013). The obtained data was recorded via IBM Spss 22 package program. Correlation and Regression analysis were applied as the statistical process. Consequently, it was determined that the students' general self-efficacy and athlete identity perceptions were at a good level, that there was a positive correlation between the general self-efficacy level and the athlete identity perception, and that the general self-efficacy level predicted (affected) the athletic identity perception.

Keywords: Student, General Self-Efficacy, Athlete Identity Perception.

GİRİŞ

Aktif spor yapan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sahip oldukları öz yeterlilikler sporcu kimlik algısını anlamlı düzeyde etkiler mi? Sorusuyla çalışmaya başladığımız bu çalışmada; spor bilimleri fakültesi ve beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören aktif spor yapan öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeyleri ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Öz yeterlik kişinin kendine ve becerilerine olan güveni (Yıldırım ve İlhan, 2010), bireyin yeteneklerine olan inancı (Bandura, 1997) olarak tanımlanmaktadır. “Öz yeterlik inançları insanların hissetme, düşünme şekilleri ve davranışlarını etkiler” (Bandura, 1992). Tanım ve açıklamalar neticesinde öz yeterlilik bireylerin, öğrencilerin yaşantılarına önemli derecede katkı sağlayabilir. Bandura (1997), “doğasında bilişsel olan öz-yeterliğin bilgi yoluyla gelecek etkilere ve değişmeye açık olduğunu düşünmektedir”. Böylece öğrencilerin bilişsel ve davranışsal yeterliliklerin gelişimi ve değişimi için üniversite eğitiminin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Öz yeterlik inançları bir spor aktivitesi veya günlük aktivitelerde ortaya konulan performans, olumsuzluk karşısında durumun nasıl korunması ve sürdürülmesi için katkı

sağlar. Öz yeterlilik inancın yüksek olması ortaya konulan performans ve sürekliliğin de aynı doğrultuda yüksek olmasını sağlar. Sporcular yaşamlarında veya müsabaka esnasında olumsuzluk ve zorluklar karşısında mücadele edebilmeleri için genel öz yeterlilik ve sporcu kimliği gibi bir takım özelliklere sahip olması gerekebilir.

“Sporcu kimliği öz kimliğin bir parçası, kendini sporla özdeşleştirme, güç ve ayrıcalıklı olma durumudur” (Brewer, Van Raalte ve Linder, 1993). Sporcu kimlik algısı ise spor branşıyla sporcunun kendini anlamlandırması ve ortaya çıkan zorluklarla “başa çıkma yollarını eylem ve karar verme süreçlerini etkileyen önemli etkenlerden biridir”. (Horton ve Mack, 2000).

VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı spor bilimleri fakültesi ve beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeyleri ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın evrenini; İstanbul ilindeki vakıf üniversitelerinin Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri, örnekleme ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen spor yöneticiliği, antrenörlük eğitimi ve rekreasyon bölümlerinde öğrenim gören ve en az üç yıl spor geçmişine sahip olan (n=333) gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı kişisel bilgi formu, (yaş, spor branşı, bölüm, sınıf ve spor geçmişi) genel öz yeterlilik ölçeği ve sporcu kimlik algısı ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların genel öz yeterliliklerini tespit etmek için Schwarzer ve Jarusselam (1995) tarafından geliştirilen, Aypay (2010) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan genel öz yeterlilik ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 10 madden oluşmakta ve alfa iç tutarlılık katsayısı Aypay (2010) tarafından 0.83 olarak hesaplanmıştır. Dörtlü Likert tipi (tamamen yanlış=1, tamamen doğru=4) ölçek formundaki bu ölçekteki tüm maddeler olumlu yönde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40’tır. Yüksek puan genel öz yeterliliğin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Katılımcıların sporcu kimlik algılarını ölçmek için Brewer ve Cornelius (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Öztürk ve Koca (2013) tarafından yapılmış olan, 7 madde ve 3 alt boyuttan (sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık ve olumsuz duyusallık) oluşan, Sporcu Kimliği Ölçeği (Athletic Identity Scale) kullanılmıştır. Sosyal kimlik alt boyutu (1, 2 ve 3. maddelerden), sporla sınırlanmışlık alt boyutu (4 ve 5. maddelerden) ve olumsuz duyusallık alt boyutu (6 ve 7. maddelerden) oluşmaktadır. Sosyal Kimlik alt boyutu bireyin sosyal olarak sporcu rolleri açısından kendisini ne düzeyde değerlendirdiğini ölçmektedir. Sporla sınırlanmışlık alt boyutu ise, bireyin sporcu rolüne katılımı ile oluşan kendilik-değer düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Son olarak olumsuz duyusallık alt boyutu spora ilişkin istenmeyen durumlarda bireyin yaşadığı olumsuz duyguların düzeyini ölçmeyi hedeflemektedir (Brewer ve diğ., 1993; Brewer ve Cornelius, 2001). Ölçeğin toplam puan üzerinden iç tutarlık kat sayısı .81’dir Alt ölçeklerin katsayıları ise .59 ile .79 arasında değişmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler 1= Hiç Katılmıyorum ve 5= Tamamen Katılıyorum şeklindeki 5’li Likert tipi üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puan, sporcu kimliğinin güçlü olduğuna işaret etmektedir. (Brewer ve diğ., 1993; Brewer ve Cornelius, 2001).

İstatistiksel Analiz

Elde edilen veriler IBM SPSS 22 paket programına kayıt edilmiştir. Katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler veren envanter toplam puanları, frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tespit edilerek verilmiştir. Puanların normal dağılım durumlarına; normal dağılım eğrileri, çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerleri, histogramlar aracılığı ile normal dağılım eğrileri ve grup

büyükliğünün 50'den büyük olduğu durumlarda kullanılan Kolmogorov - Smirnov (K-S) testi değerleri incelenerek bakılmıştır (Alpar, 2014). Veriler nonparametrik dağılım göstermektedir. İstatistikî işlem olarak Speraman Korelasyon analizi ve Regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde
Yaş	18-20	90	27,0
	21-23	160	48,0
	24-26	83	24,9
	Toplam	333	100,0
Branş	Takım Spor	198	59,5
	Bireysel Spor	135	40,5
	Toplam	333	100,0
Bölüm	Spor Yöneticiliği	133	39,9
	Antrenörlük	165	49,5
	Rekreasyon	35	10,5
	Toplam	333	100,0
Spor Özgeçmiş	3-6yıl	102	30,6
	7-10yıl	117	35,1
	11 ve üzeri	114	34,2
	Toplam	333	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan gönüllülerin %27,0'ının 18-20, %48,0'ının 21-23, %24,9'unun 24-26 yaş aralığında olduğu, %59,5'inin takım sporcusu, %40,5'inin bireysel sporcu olduğu, %39,9'unun spor yöneticiliği bölümü, %49,5'inin antrenörlük bölümü, %10,5'inin rekreasyon bölümü öğrencisi olduğu, %30,6'sının 3-6 yıl, %35,1'inin 7-10 yıl, %34,2'sinin 11 yıl ve üzeri spor geçmişine sahip oldukları tespit edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Katılımcıların Ölçeklere Verdiği Cevapların Betimsel Analizi

	N	Min	Max	X± Sd
Genel Öz Yeterlilik	333	19,00	40,00	33,63±4,45
Sosyal Kimlik	333	3,00	15,00	12,04± 2,36
Sporda Sınırlanmışlık	333	2,00	10,00	7,53±2,00
Olumsuz Duyuşsallık	333	2,00	10,00	8,33± 1,84
Sporcu Kimlik Algısı Toplam	333	7,00	35,00	27,90±5,06

Tablo 2 incelendiğinde, genel öz yeterlilik skoru 33,63±4,45, sporcu kimlik algısı sosyal kimlik alt boyut skoru 12,04± 2,36, sporda sınırlanmışlık alt boyutu skoru 7,53±2,00, olumsuz duyuşsallık alt boyut skoru 8,33±1,84 ve sporcu kimlik algısı skoru 27,90±5,06 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Genel Öz Yeterlilik Düzeyi ile Sporcu Kimlik Algısı Arasındaki İlişki

		1	2	3	4	5
Genel Öz Yeterlilik	r	1				
	p	-				
Sosyal Kimlik	r	,409**	1			
	p	,000	-			
Sporda Sınırlanmışlık	r	,319**	,606**	1		
	p	,000	,000	-		
Olumsuz Duyuşsallık	r	,315**	,427**	,428**	1	
	p	,000	,000	,000	-	
Sporcu Kimlik Algısı Toplam	r	,426**	,857**	,835**	,710**	1
	p	,000	,000	,000	,000	-

Tablo 3 incelendiğinde genel öz yeterlilik ile sporcu kimlik algısı arasında ($r=,426$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Genel öz yeterlilik ile sporcu kimlik algısı alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise sosyal kimlik alt boyutu ile ($r=,409$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde, sporda sınırlanmışlık alt boyutu ile ($r=,319$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde ve olumsuz duyuşsallık alt boyutu ile ($r=,315$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<,001$).

Tablo 4. Sporcu Kimlik Algısının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi

	β	t	P	R	R^2	F	p
Sabit				,582	,338	56,673	,000
Genel Öz Yeterlilik	,582	7,528	,000				

$P<0,001$

Tablo 4 incelendiğinde, genel öz yeterlilik düzeyi sporcu kimlik algısı arasında anlamlı bir ilişki vermektedir. ($R=,582$, $R^2=,338$; $p<,001$). Regresyon katsayısının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde; “genel öz yeterlilik” toplam skorunun ($t=7,528$, $p=,000$) “sporcu kimlik algısının” yordayıcısı olduğu ve toplam varyansın yaklaşık %34’ünü açıkladığı görülmektedir.

TARTIŞMA SONUÇ

Spor bilimleri fakültesinde ve beden eğitimi spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeyleri ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmada; öğrencilerin genel öz yeterlilik skoru $33,63\pm 4,45$, sporcu kimlik algısı sosyal kimlik alt boyut skoru $12,04\pm 2,36$, sporda sınırlanmışlık alt boyutu skoru $7,53\pm 2,00$, olumsuz

duyuşallık alt boyut skoru $8,33 \pm 1,84$ ve sporcu kimlik algısı skoru $27,90 \pm 5,06$ olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin genel öz yeterliliklerinin iyi düzeyde olduğu, sporcu kimlik algılarının ise güçlü olduğu görülmektedir. Öğrencilerin sahip oldukları Sporcu kimlik algılarının ise istenmeyen durumlardan olumsuz etkilendikleri görülmektedir.

Genel öz yeterlilik düzeyi ile sporcu kimlik algısı arasında ($r=,426$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Genel öz yeterlilik ile sporcu kimlik algısı alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise sosyal kimlik alt boyutu ile ($r=,409$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde, sporda sınırlanmışlık alt boyutu ile ($r=,319$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde ve olumsuz duyuşallık alt boyutu ile ($r=,315$, $p=,000$) orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde spor yapan öğrencilerin genel öz yeterlilik ve sporcu kimlik algı düzeylerini inceleyen çalışmalar (Proios, 2012; Nagata, 2014; Kezer ve ark., 2016), olmasına rağmen genel öz yeterlilik düzeyi ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya ulusal literatürde rastlanılmamıştır. Yapılan araştırmalar, güçlü sporcu kimliğinin güçlü öz-kimlik, daha fazla sosyal etkileşim, yüksek güven düzeyi ve daha fazla olumlu spor deneyimi ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. (Brewer ve ark., 1993; Griffith ve Johnson, 2002; Gapin ve Petruzzello, 2011).

Öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeylerinin sporcu kimlik algılarını olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Spor yapan öğrencilerin genel öz yeterlilik düzeylerinin yüksek olması sporcu kimlik algı düzeylerinin de yüksek olacağını göstermektedir. Bu durumun spor yapan öğrencilerin yeni durum ve problemler karşısında kendine olan güveni, psikolojik iyilik hali, davranışların özelleştirilmesiyle birlikte, yaptığı spor branşı ile sahip olduğu yeterlilikleri özdeşleştirilmesi ile ilişkilendirilebilir.

Genel öz yeterlilik düzeyi sporcu kimlik algısı arasında anlamlı bir ilişki vermektedir. Genel öz yeterlilik toplam skoru sporcu kimlik algısının yordayıcısı olduğu ve toplam varyansın yaklaşık %34'ünü açıkladığı görülmektedir. Literatürdeki ulusal çalışmalara bakıldığında genel öz yeterlilik ile sporcu kimlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir ulusal çalışmaya rastlanılmamıştır. Literatürdeki uluslararası çalışmalara bakıldığında; Tong ve Shanggui (2004) genel öz yeterlilik inançlarının daha çok psikolojik iyilik haliyle ilişkili olduğunu, Bandura (1997) davranışsal sonuçlarla daha az ilişkili olduğunu Luszczynska ve diğ. (2005) ise genel öz yeterliliğin daha çok başa çıkma davranışlarını yordadığını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak genel öz yeterlilik düzeyi ile sporcu kimlik algısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ve genel öz yeterlilik düzeyinin sporcu kimlik algısını yordadığı (etkilediği) tespit edilmiştir. Aktif spor yapan öğrencilerin sporcu kimlik algısının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için öncelikle öğrencilerin yaşam doyumlarının, yeterlilik ve kendine güven düzeylerinin geliştirilmesi gerekir. Çünkü sporcu kimlik algısının temelinde öz kimlik algısı, yeterlilik ve özelliklerinin yattığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alpar, Reha, (2014), Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik – Güvenirlik, Detay Yayıncılık, No: 3, Ankara.
- Aypay, Ayşe, (2010). “Genel öz yeterlilik ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması”, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Y.11, S.2, s.113-131.
- Bandura, Albert, (1997). Self-efficacy: The exercise of control, Freeman, New York.

- Bandura, Albert, (1992), Exercise of personal agency through the self-efficacy mechanism. In (Çev., Ralf Schwarzer), Self-efficacy: Thought control of action, Hemisphere, Washington
- Brewer, BW; Van, Raalte; Linder, DE, (1993), “Athletic identity: Hercules' muscles or Achilles heel?”, Int J Sport Psychol, 24, s.237-254,
- Brewer, Brilton W; Cornelius, Allen E, (2001), “Norms and factorial invariance of the Athletic Identity Measurement Scale”, Academic Athletic Journal, Y.15, s.103-113,
- Brewer, BW, Boin, PD, Petitpas, AJ, Van, Raalte JL, Mahar, MT. (1993), “Annual Meeting of the American Psychological Association: Dimensions of athletic identity”. Canada, Toronto
- Gapin, Jennifer I; Petruzzello, Steven J., (2011), “Athletic identity and disordered eating in obligatory and nonobligatory runners”, J Sports Sci, Volume, 29, s. 1001-1110
- Griffith, KA; Johnson, KA, (2002), “Athletic identity and life roles of Division I and Division III collegiate athletes”, Journal of Undergraduate Research, Volume, 5, s. 225-231.
- Horton, Robert; Mack, Diane, (2000), “Athletic identity in marathon runners: Functional focus or dysfunctional commitment?”, Journal of Sport Behavior, 23/2, s.101.-119,
- Kezer Fatih; Ogurlu, Üzeyir, Akfırat, Osman, Nejat, (2016), “Eleştirel Düşünme Eğilimi, Genel Öz Yeterlik Ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences, Volume, 13/34, s. 202-218.
- Luszczynska, Aleksandra; Gutierrez, Dona, Benicio, Schwarzer, Ralf, (2005), “General self-efficacy in various domains of human functioning Evidence from five countries”. International Journal of Psychology, Volume 40/2, s. 80-89.
- Luszczynska, Aleksandra; Scholz, Urte; Schwarzer, Ralf, (2005). “The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies”, The Journal of Psychology, Volume 139 /5, s. 439-457.
- Nagata, S, (2014), “A pilot study of exclusivity of athletic identity among wheelchair rugby players Implications for therapeutic recreation”, Therapeutic Recreation Journal, Y. 48, S. (4), s. 320.
- Proios, Miltiadis, (2012), “Athletic identity and achievement goals of gymnastics athletes”, Science of Gymnastics Journal, Y. 4, S.1, s. 15-24.
- Schwarzer, Ralf; Jerusalem, M. (1995), Generalized self-efficacy scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Eds.), Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs (pp. 35-37). Windsor, UK: NFER-Nelson.
- Tong, Yuehua; Shanggui, Shanggui, (2004), “A Study on general self-efficacy and subjective well-being of low ses college students in a Chinese university”, College Students Journal, Volume, 38/4, s. 637-642.

Öztürk, Pınar; Koca, Canan, (2013), “Sporcu Kimliği Ölçeğinin Türkçe Formunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi”, Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe Journal of Sport Sciences, Y. 24, S.1, s. 1–10, Türkiye

Yıldırım, F; İlhan, İÖ, (2010). “Genel öz yeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması”, Türk Psikiyatri Dergisi, 21/4, s.301-308, Türkiye..